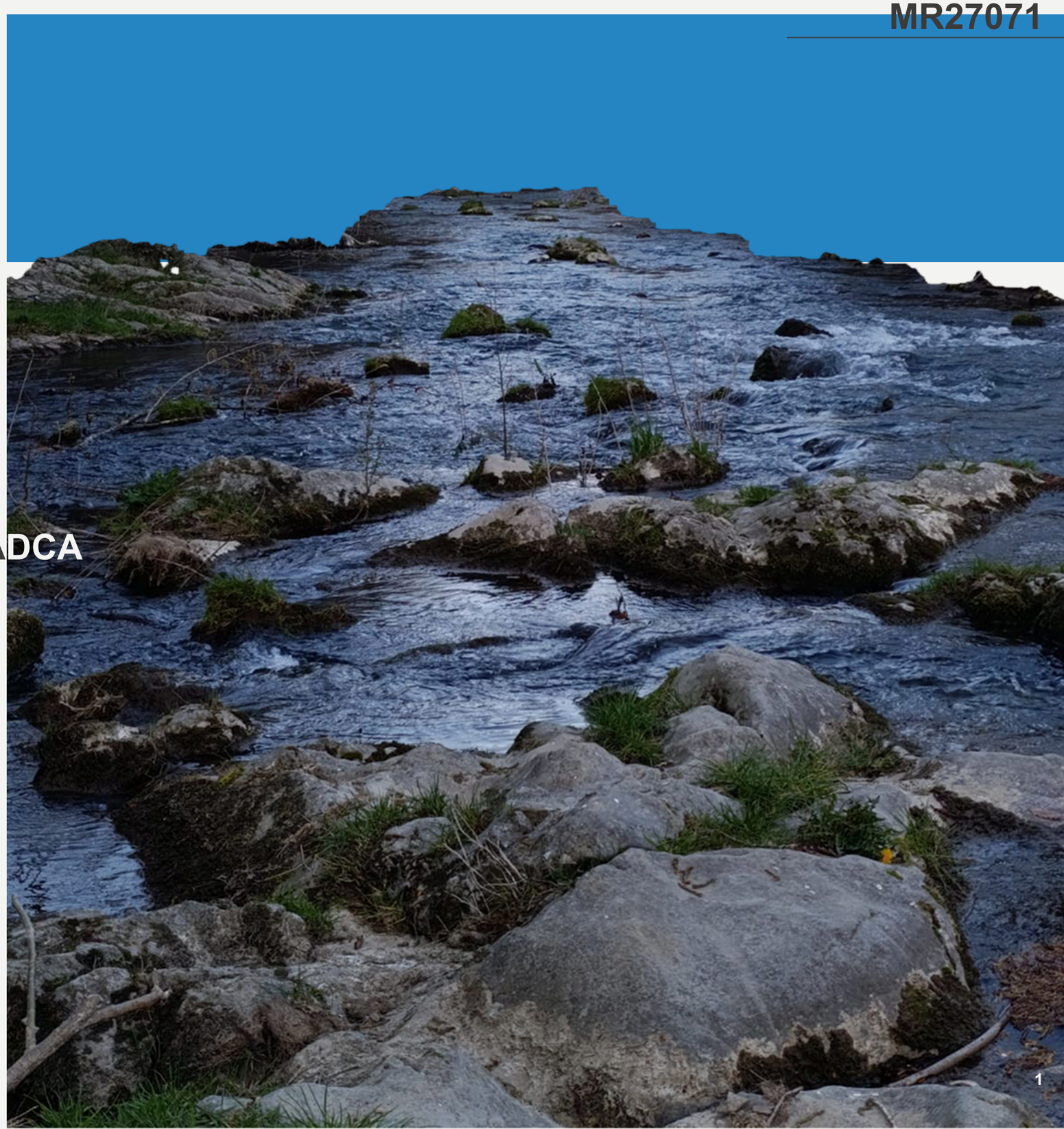
MR27071

PUT GRADCA

OD GRADA KA GRADCU

Valjevo je grad čiji identitet u velikoj meri oblikuju njegovi vodni i prirodni sistemi. Kroz gradsko tkivo protiče Kolubara, u koju se uliva Gradac, čiji se prirodni pejzaž dalje nastavlja ka zaštićenom području Klisure reke Gradac. Upravo na mestu susreta urbanog prostora, dve reke i prirodnog pejzaža prepoznaje se lokalni ekoton ,prostor prelaza i međusobnog prožimanja različitih sistema.

Strategija „Od grada ka Gradcu“ polazi od potrebe da se ponovo uspostavi kontinuitet između grada i prirodnog pejzaža, kao i da pokrene čoveka kroz prostor i da čovek i priroda ponovo postanu povezani. Postojeće zelene površine Valjeva umrežavaju se kroz zelene koridore, koje čine ozelenjene ulice sa drvoredima, uredjenim pešačkim i biciklističkim stazama kao i zelenim krovovima na zgradama i autobuskim stajalištima. Ove veze vode ka novom javnom pejzažnom prostoru na ušću Gradca u Kolubaru – parku „Na Ušću“, koji postaje prostorni i simbolički prag između grada i prirode.

Park je organizovan kao postepeni prelaz između urbanog i prirodnog karaktera. Na ulazima se nalaze edukativne zone „Upoznaj Gradac“, sa informacijama o prirodnim vrednostima prostora i elementima poput hotela za insekte. Aktivna zona okuplja sportske i rekreativne sadržaje, dok se kroz šumski deo prostor postepeno smiruje i dobija prirodniji karakter, u kojem imamo stazu ”Put Gradca” kao element koji pored izdignute drvene platforme za šetnju ima plavu metalnu konstrukciju koja prati put same state kao što reka teče svojim tokom. Otvorena čistina omogućava boravak i zadržava važnu vizuru prema Srpskim pravoslavnim crkvama Vaskrsenja gospodnjeg i Svetog Nektarija Eginskog. Takodje na ušću, gde novi most povezuje dve obale, i postaje deo sigurnog kretanja sa inzvarendnim pogledom na crkve.

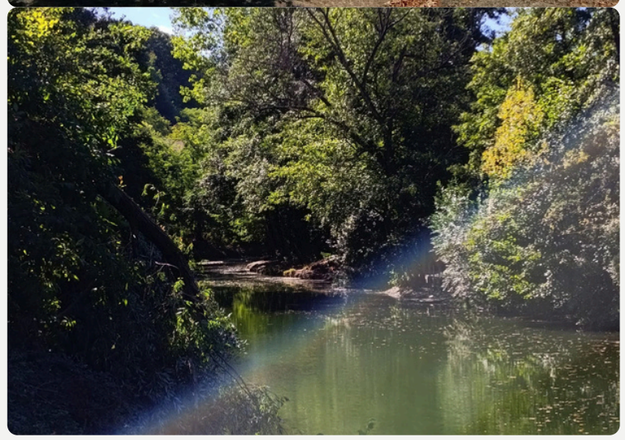
Ekološki koncept zasniva se na stvaranju prostora koji nije namenjen samo čoveku, već predstavlja zajedničko stanište ljudi, biljaka, životinja i dveju reka. Autohtone i lokalno prilagođene vrste, drvenaste i livadske površine, gušća vegetacija, kućice za ptice i hotel za insekte doprinose stvaranju različitih staništa i povećanju biodiverziteta.

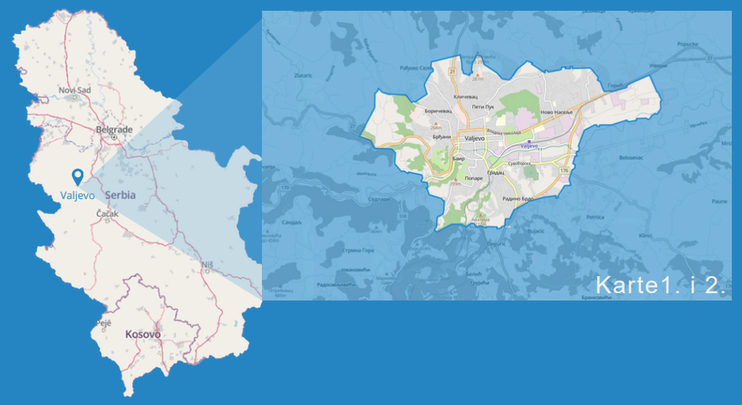
Voda se posmatra kao resurs koji treba zadržati, infiltrirati i vratiti prirodnom sistemu. Kišne bašte, permeabilne staze i parking površine omogućavaju zadržavanje i infiltraciju atmosferskih voda, dok vegetacija doprinosi zasenčenju, smanjenju zagrevanja i unapređenju mikroklimatskih uslova. Lagane konstrukcije, propusni i dugotrajni materijali i modularni elementi primenjuju se sa ciljem smanjenja uticaja intervencije na postojeći prostor.

„Od grada ka Gradcu“ tako postaje više od uređenja jednog prostora – predstavlja povezivanje urbane sredine, ljudi i prirode kroz regenerativni pejzažni sistem.

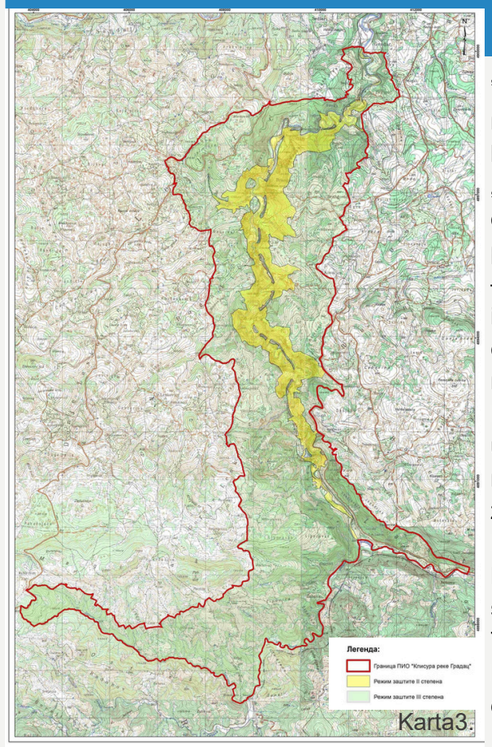

Karte1. i 2.

Valjevo se nalazi u delu zapadne Srbiji, smešteno u kotlini kroz koju protiče reka Kolubara. Položaj grada oblikovan je mrežom reka koje predstavljaju jedan od važnih elemenata njegovog identiteta. Na teritoriji Valjeva u Kolubaru se, pored drugih pritoka, uliva i reka Gradac.

Gradac predstavlja više od vodotoka koji prolazi kroz grad. Njegova dolina i klisura predstavljaju vredan prirodni sistem, sa bogatim pejzažom, biodiverzitetom i zaštićenim prirodnim područjem. Klisura reke Gradac proglašena je Predelom izuzetnih odlika i obuhvata značajne prirodne i kulturne vrednosti.

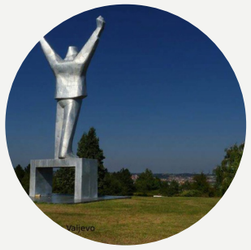
Karta3.

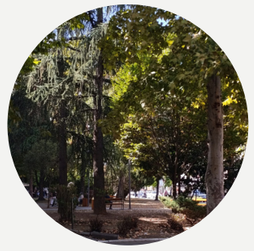
”Prema Uredbi o ekološkoj mreži („Službeni glasnik RS”, broj 102/10), područje PIO „Klisura reke Gradac” je u okviru ekološki značajnog područja pod rednim brojem 33 – „Valjevske planine” identifikovano kao područje ekološke mreže Emerald pod nazivom „Klisura reke Gradac RS0000054”, odnosno nalazi se u obuhvatu međunarodno i nacionalno značajnog područja za ptice „Valjevske planine RS025IBA”. ” navodi Ministarstvo zaštite životne sredine Republike Srbije. Takodje, ovo područije pripada i PBA – Područje od značaja za dnevne leptire.

Ipak, Gradac tako postaje prirodna veza između grada i njegovog šireg pejzaža, ali ta veza nije dovoljno prisutna u svakodnevnom gradskom prostoru.

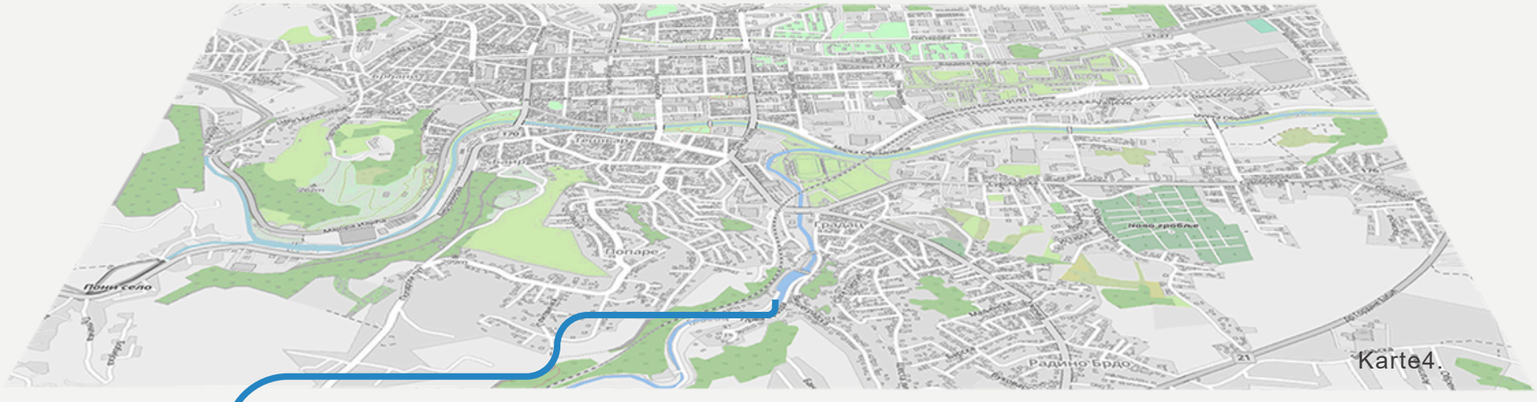

Park Pećina

Park Vide Jocić

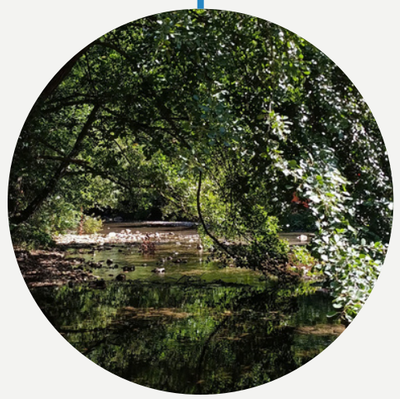

Brdo Vidrak

Karadjordjev park

Crkva Pokrova Presvete Bogorodice

Karte4.

Reka Gradac

Gradac je izuzetno vredan prirodni sistem, a ne samo vodotok. Zaštićeno područje obuhvata širi prostor klisure i sliva, odnosno područje koje je mnogo veće od samog korita reke. Na području Gradca potvrđeno je prisustvo brojnih reliktnih i strogo zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta. Među biljkama se navode mečja leska, divlji orah, crni grab i brdski brest, dok su zabeleženi i suri orao, sivi soko, velika ušara, vuk i medved u gornjem delu područja. Posebnu vrednost imaju i pećine – u klisuri ih ima više od 70, a u pojedinim su pronađeni slepi miševi.

Zaštita se ne odnosi samo na reku već na čitav ekosistem i sliv, stoga nema smisla štititi samo Gradac ako bi u njegovim pritokama i okolnim delovima došlo do zagađenja.

Nakon nove revizije, područje koje je obuhvaćeno zaštitom proširuje se sa 1.268 ha na 3.402 ha, uz režime zaštite II i III stepena.

Viši stepen zaštite treba da doprinese očuvanju biodiverziteta, a u zaštićenom području ograničene su, između ostalog, gradnja, otvaranje kamenoloma i lov, dok je saobraćaj u klisuri ograničen.

I**deja projekta je da se veza ponovo uspostavi.**

Kroz mrežu zelenih koridora, ozelenjene gradske ulice i povezivanje postojećih parkova, grad se postepeno približava reci. Novi zeleni prostor na kontaktu sa Gradcem i Kolubarom predstavlja prag između urbanog i prirodnog – mesto na kojem se gradski pejzaž preliva u pejzaž Gradca.

Izvori-Slika Brdo Vidrak- https://bookaweb.com/sr/ad/2311_
Karte1.,2. i 4. https://www.openstreetmap/Obradjeno od strane autora

Karta3.- Ministarstvo zaštite životne sredine Republike Srbije https://www.valjevo.rs/Dokumenta/GradValjevo/Brosure/cd/Profil%20Grada%20Valjeva.pdf?

Literetura: Ministarstvo zaštite životne sredine Republike Srbije;https://www.valjevo.rs/Dokumenta/GradValjevo/Brosure/cd/Profil%20Grada%20Valjeva.pdf?; https://www.valjevskaposla.info/stepenik-vise-za-recni-biser-gradac-postaje-zasticeno-podrucje-medunarodnog-znacaja/

Napomena:
Sve fotografije koje nisu obeležene ispod linije unutar sveske su fotografisane od strane autora

SNAGE

- Gradac kao vredan prirodni sistem
- Blizina reke Gradac
- Postojeći parkovi i zelene površine
- Prirodni potencijali
- Široke ulice
- Dobra povezanost saobraćajnih ulica

S

SLABOSTI

- Fragmentacija zelenih površina
- Dominacija sive gradnje
- Najprohodnije ulice su sa manjkom prirodnog hlada
- Nepostojanje biciklističkkih staza
- Saobraćajno opterećenje ulica\
- Saobraćaj kao jedan od izvora emisija i buke
- Nedostatak kontinuiranih zelenih bariera uz saobraćajnice
- Sive/popločane povđršine sa malim ekološkim potencijalom, mala permeabilnost površina
- Nedovoljno prostora za boravak ljudi i kretanje u toku najveće izloženosti suncu
- Nebezbedna kretnja pešaka pored pruge

W

O

MOGUĆNOSTI

- Povezivanje grada sa rekom Gradac
- Ozelenjavanje najprohodnijih ulica
- Formiranje zelene mreže i povezivanje parkova
- Nova zelena površina
- Razvoj pešačkih staza sa prirodnim hladom
- Mogućnost postoojanja kontinualne biciklističkih mreže
- Smanjenje buke, prašine i saobraćajnog opterećenja
- Regulisanje kišnica
- Projektovanja permeabilnig površina za parking mesta

T

PRETNJE

- Gubitak zelenih površina daljom izgradnjom
- Fragmentacija prirodnih površina
- Degradacija obala i prirodnih staništa
- Gubitak vode
- Povećanje saobraćajnog pritiska, buke, emisija
- Smanjenje kvaliteta prostora za pešake
- Povećan rizik za bicikliste u saobraćaju
- Odvojenost ljudi od prirode
- Povećanje pritiska na klimu
- Plavljenje kanala za odvod vode

Cilj:

- Povezati grad sa prirodnim sistemom Gradca uz postepen prelaz
- Formiranje bezbednijih i kontinuiranih pešačko biciklističkis staza
- Transformisati neuredjen prostor u novi javni park
- Povećanje biodiverziteta i novih staništa faune
- Unaprediti upravljanje kišnice permeabilnim površinama
- Ublažiti negativne uticaje saobraćaja i urbanog zagadjenja
- Upoznati korisnike sa prirodnim vrednostima Gradca

Zaštititi
Prirodu i njene karakteristike

Povezati
Prostore za jačanje zajednice

Ozeleniti
Ulice i zapuštene prostore

Pokrenuti
Pešačke i biciklističke veze

Edukuj
Korisnike o prirodnim vrednostima

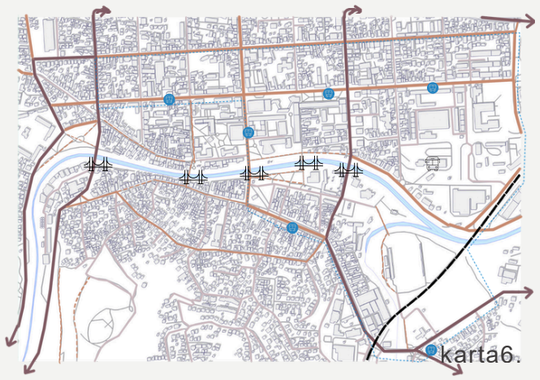

URBANA TEKSTURA

Legenda:

- Granica
- Izgradjena struktura
- Vodene površine
- Zelene površine
- Drveće
- Uklonjeno drveće
- Ulice

Analizom urbane strukture sagledani su odnos izgrađenih i otvorenih površina, postojeće zelene i vodene površine, kao i raspored drveća unutar gradskog tkiva. Posebna pažnja posvećena je kontinuitetu zelenih površina i uočavanju prostora u kojima je moguće uspostaviti nove zelene veze.

SAOBRAĆAJNA MREŽA

Legenda:

- Granica
- Državni putevi (21;27;170;176)
- Sekundarne saobraćajnice
- Pešački pravci
- Mostovi
- Autobuska stanica
- Autobuska stajališta
- Železnička pruga

Analizom saobraćajne mreže sagledana je hijerarhija saobraćajnica, postojeći pešački pravci, mostovi i javni prevoz, kao i položaj železničke pruge. Identifikovani su dominantni pravci kretanja i infrastrukturne barijere koje utiču na povezivanje različitih delova grada i kontinuitet buduće zelene mreže.

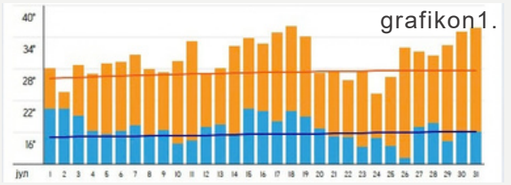
ANALIZA ĆVORIŠTA

Legenda:

- Granica
- Postojeći parkovi
- Trgovi
- Važne raskrsnice
- Kružni tokovi
- Kontakt sa rekom

Analizom čvorišta izdvojene su tačke koncentracije kretanja i javnog života grada, kao i prostori u kojima se ostvaruje kontakt urbanog tkiva sa vodnim sistemom. Važne raskrsnice, kružni tokovi, trgovi, postojeći parkovi i kontakti sa rekom predstavljaju potencijalne tačke za povezivanje i formiranje kontinualne zelene mreže.

EKOLOŠKI USLOVI

Legenda:

0h

Raspon osunčanosti

15.4h

Grafikon temperature

- Maks. zabeležena
- Min. zabeležena
- Sred. maks.
- Sred. min.

Analiza osunčanosti i temperaturnih uslova tokom jula sagledava prostorne i klimatske karakteristike značajne za oblikovanje otvorenih javnih prostora. Raspon osunčanosti od 0 do 15,4 sati ukazuje na različite uslove izloženosti suncu (za period 18.jula 2026.), dok temperaturni podaci ukazuju na značaj formiranja zasenčenih i ozelenjenih prostora za boravak ljudi tokom toplih perioda.

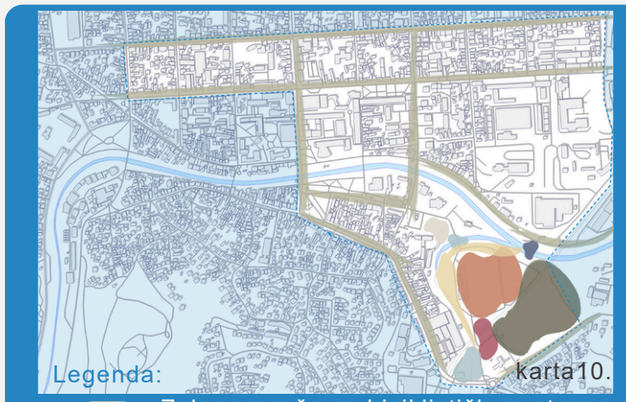
PRIRODNA POTENCIJALNA VEGETACIJA

Legenda:

14 Šuma hrastova sladuna i cera

23 Šuma lužnjaka i žutilovke

Analizom potencijalne prirodne vegetacije sagledane su vegetacijske zajednice koje predstavljaju osnovu prirodnog karaktera šireg prostora Valjeva. Izdvajaju se šume lužnjaka i žutilovke, kao i šume hrastova sladuna i cera. Ovi podaci predstavljaju osnovu za izbor biljnih vrsta i oblikovanje zelenih površina u skladu sa lokalnim prirodnim uslovima.

ZONE “OD GRADA DO GRADCA”

- Zelena mreža sa biciklističkom stazom
- Ulazna/edukativna zona
- Glavna komunikacija “Staza Gradca”
- Aktivni sadržaj
- Šumski prostor
- Zabave
- Kulturni kadar
- Ekotonski pogled “Na Ušću”

Prostorna organizacija parka zasniva se na postepenom prelazu od urbanog ka prirodnom pejzažu. Kroz niz različitih ambijenata, prostor postepeno menja svoj karakter – od aktivnog i sadržajnog gradskog parka, preko mirnijih i prirodnijih struktura, do prostora vode i ušća Gradca u Kolubaru.

Ulazna zona predstavlja mesto upoznavanja sa Gradcem kroz edukativne sadržaje, dok aktivni park okuplja sportske i rekreativne sadržaje. Daljim kretanjem prostor prelazi u šumsku zonu sa gušćom vegetacijom i mirnijim ambijentima. Otvorena čistina čuva važnu vizuru ka hramu i formira prostor za boravak, dok vodeni prostor predstavlja završni prelaz ka prirodnom sistemu Gradca.

Kroz sve zone prolazi Staza Gradca, koja povezuje različite karaktere prostora i simbolično vodi korisnika od grada ka Gradcu

Izvori: karta5. Obeleženo drveće Topoexport./Obradjeno od strane autora
karte6.,7.i 10.Topoexport./Obradjeno od strane autora
karta8. https://shademap.app
karta9.karta potencijalne prirodne vegetacije
grafikon1.AccuWeather.Valjevo

STRATEGIJA- OD GRADA DO GRADCA

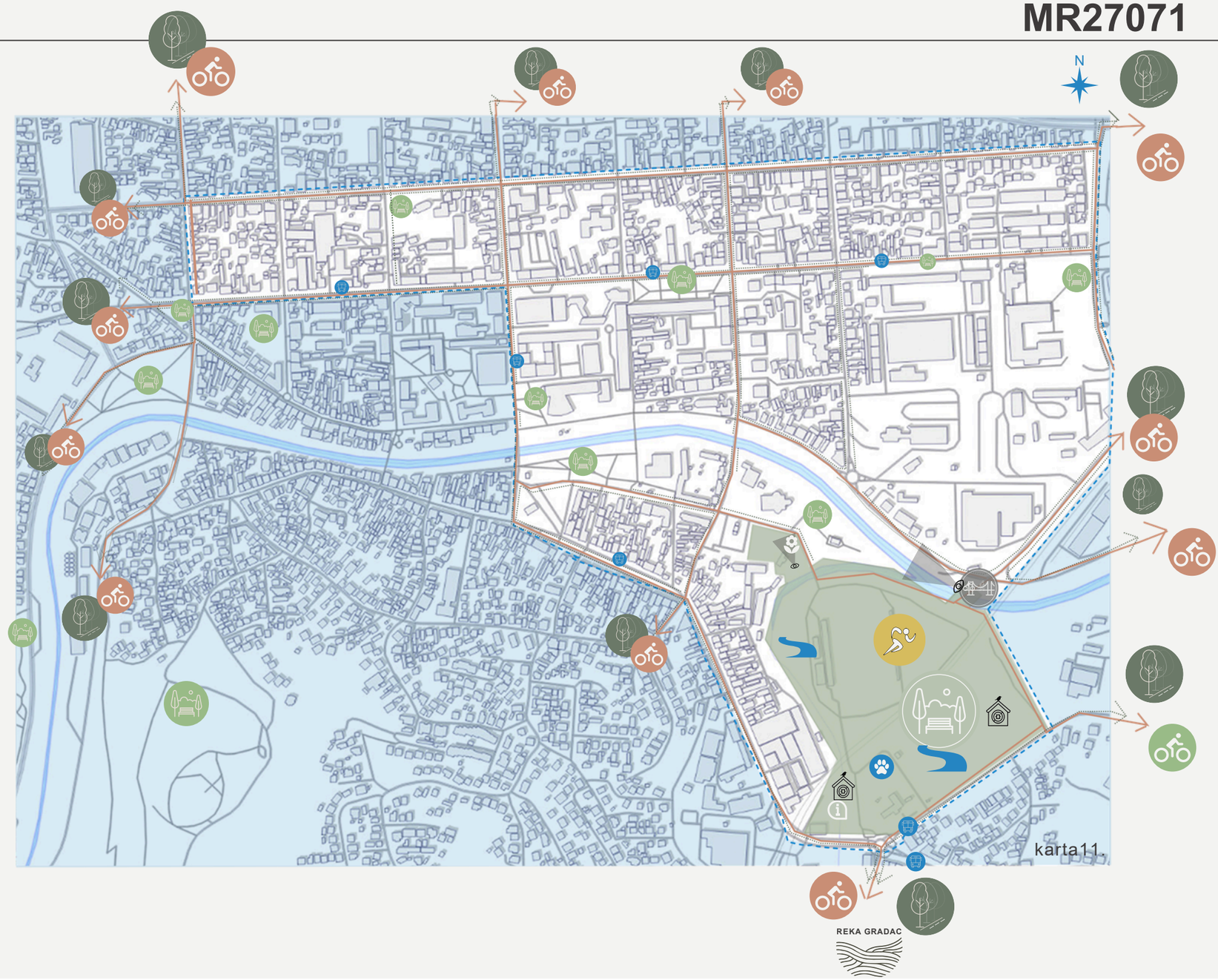
Strategija „Od grada do Gradca“ zasniva se na principu ekotona – postepenog prelaza između urbanog i prirodnog pejzaža. Ovaj prelaz ostvaruje se kroz mrežu zelenih koridora, formiranih ozelenjavanjem gradskih ulica i povezivanjem postojećih zelenih površina Valjeva. Istovremeno, razvoj pešačkih i biciklističkih veza podstiče kretanje i boravak ljudi, vodeći ih od urbanog prostora ka Predelu izuzetnih odlika „Klisura reke Gradac“.

Na mestu gde se Gradac uliva u Kolubaru formira se novi park „Na Ušću“, kao prostorni i simbolički prag između grada i prirode. Park objedinjuje rekreativne i sportske sadržaje, prostore za šetnju, igru i boravak sa decom i ljubimcima, kao i edukativne elemente posvećene prirodnim vrednostima Gradca. Sistem kišnih bašti doprinosi zadržavanju i infiltraciji atmosferskih voda, istovremeno uvodeći ekološke principe u oblikovanje prostora.

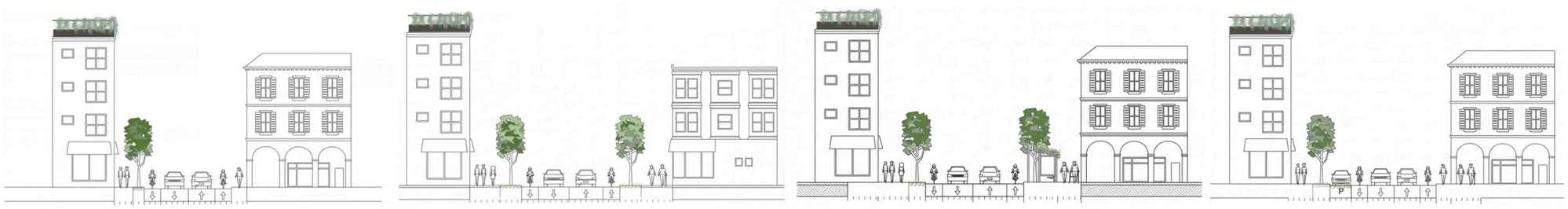
Novi most povezuje dve obale i postaje tačka sa koje se otvaraju vizure prema ušću Gradca u Kolubaru i prema crkvama, dodatno podstičući pejzažne i kulturne vrednosti prostora.

Legenda:

- Ozelenjavanje saobraćajnih pravaca
- Postojeci parkovi i zelene povrsine
- Zelena autobuska stajališta
- Postojeće biciklističke staze
- Nove biciklističke staze
- Klisura reke Gradac
- Park “na Ušću”
- Prostori za sport i rekreaciju
- Prostor za ljubimce
- Etukativne table
- Kućice za ptice i hoteli za insekte
- Kišna bašta
- Novi pešački i biciklistički most
- Staza “Put Gradca”
- Nova vizura ka ušću

ILUSTRACIJE UREDJENJA ULICA

Ozelenjavanjem ulica drvoredi postaju deo kontinualne zelene mreže koja povezuje grad sa parkom i Gradcem. Razvoj biciklističkih staza podstiče održive oblike kretanja, dok permeabilne parking površine i zeleni krovovi zgrada i autobuskih stajališta doprinose zadržavanju kišnice, smanjenju zagrevanja i stvaranju prijatnijeg gradskog prostora.

Izvor: karta11.Topoexport./Obradjeno od strane autora

MR27071

PARK NA UŠĆU

R 1:2000

Predlog transformacije neuređenog prostora u javni pejzažni prostor

Polazeći iz urbane sredine, mreža zelenih koridora usmerava kretanje ka ušću Gradca u Kolubaru. Na mestu susreta dveju reka formira se novi park, u kome se kroz različite ambijente postepeno prelazi od urbanog ka prirodnom pejzažu. Edukativni, rekreativni, šumski, otvoreni i vodeni prostori stvaraju raznovrsne mogućnosti za boravak, kretanje i učenje. Park tako postaje prostor zajednički ljudima, biljkama i životinjama, istovremeno podržavajući biodiverzitet i obnavljajući vezu grada sa njegovim prirodnim sistemima.

Prostor koji povezuje fragmentisane sisteme, regeneriše prostor i okuplja ljude.

Kišnia bašta

Tereni za basket

Fudbalski terenii

Teretana na otvorenom

Dečje igralište

Pet zona

Legenda:

- Granica
- Reke Gradac i Kolubara
- Atletska staza
- Zona za zagrevanje i prateće aktivnosti
- Permeabilne pešačke staze
- Biciklističke staze
- Izdignuta drvena staza “Put Gradca” za šetnju sa krivudavom metalnom linijom (motiv reke)
- Železnička pruga (na višoj koti od terena)
- Prolazi ispod pruge
- Postojeći objekti (zatečeno stanje)
- Cvetne površine
- Drvenaste strukture
- Parking mesta sa poroznim materijalom
- Mobilijar za odmor unutar parka
- Edukativne i informativne table
- Kućice za ptice i hoteli za insekte
- Most “ Na Ušću“
- Vizure
- Pravoslavne crkve
- Spomenik Milovana Glišića

GRADSKI
PARK

